

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ 12 ตำบลโพธิ์สังข์ อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

แบบสัมภาษณ์ 1

1. บริบทชุมชนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพร
  - 1) บริบทชุมชน ต.โพธิ์สังข์ อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี
  - 2) บริบทชุมชนบ้านสิงห์ใต้ หมู่ 12 ต.โพธิ์สังข์ อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี

ประเด็นสัมภาษณ์

- ประวัติความเป็นมา
- สภาพแวดล้อม (ภูมิศาสตร์, ภูมิประเทศ, ภูมิอากาศ)
- โครงสร้างพื้นฐาน (ถนน, ไฟฟ้า, น้ำประปา, โทรศัพท์)
- เศรษฐกิจ (อาชีพ, รายได้)
- ประชากร (จำนวน, การเข้ามาอาศัย)
- ประเพณีวัฒนธรรม
- สังคม (เชื้อสาย, ภาษา, ศาสนา, กิจกรรม)
- การศึกษา
- สถานที่สำคัญในชุมชน (วัด, โรงเรียน, สถานเอนามัย)

แบบสัมภาษณ์ 2

2. การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลิ่นควนไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้

ประเด็นสัมภาษณ์

- ประวัติความเป็นมา
- สภาพการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลิ่นควนไม้สมุนไพร แยกเป็นประเด็น ดังนี้

2.1 องค์การของชุมชน

1) การจัดตั้งกลุ่ม

- เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่เมื่อไร
- ใครเป็นผู้นำความคิดนี้
- ได้รับความร่วมมืออย่างไรบ้าง
- ปัญหา/อุปสรรค มีอย่างไรบ้าง

2) การบริหารงาน

- โครงสร้างและการบริหารงานกลุ่มเป็นอย่างไร
- คณะกรรมการมีการบริหารงานอย่างไร
- ปัญหา/อุปสรรค มีอย่างไรบ้าง

3) การดำเนินงาน

- การดำเนินงานของกลุ่มเป็นอย่างไร
- มีการประชุมกันอย่างไร
- มีการแสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุปอย่างไร
- มีระเบียบ/ข้อบังคับของกลุ่มหรือไม่
- การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นอย่างไร
- ปัญหา/อุปสรรค มีอะไรบ้าง

2.2 การบริหารจัดการ

1) การเรียนรู้/กระบวนการเรียนรู้

- กรณีมีปัญหาในการดำเนินงานสมาชิกกลุ่มมีการแสดงความเห็นการร่วมมือแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง
- มีกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มอย่างไรบ้าง
- มีการติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน / ต่างชุมชนอย่างไรบ้าง
- ปัญหา/อุปสรรค มีอะไรบ้าง

2) เงินทุน

- แหล่งเงินทุนของกลุ่มมาจากแหล่งใด
- มีการกู้ยืมหรือไม่ ถ้ามีจากที่ใด แล้วจะชำระคืนอย่างไร มีดอกเบี้ยหรือไม่ นำรายได้จากส่วนใดมาชำระหนี้ ระยะเวลานานเท่าไร
- ปัญหา/อุปสรรค มีอะไรบ้าง

3) การผลิต

- มีการวางแผนด้านการผลิตอย่างไร
- รูปแบบการดำเนินงานการผลิตเป็นอย่างไร
- ปัญหา/อุปสรรค มีอะไรบ้าง

4) การตลาด

- มีการวางแผนด้านการตลาดอย่างไร
- รูปแบบการดำเนินงานการตลาดเป็นอย่างไร
- ปัญหา/อุปสรรค มีอะไรบ้าง

2.3 การมีส่วนร่วม

1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

- การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการคิด วางแผน ตัดสินใจ และรับผิดชอบในการดำเนินการของกลุ่มเป็นอย่างไร
- ปัญหา/อุปสรรค เป็นอย่างไรบ้าง

2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกลุ่ม

- การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกลุ่มในการคิด วางแผน ตัดสินใจ และรับผิดชอบในการดำเนินการของกลุ่มเป็นอย่างไร
- ปัญหา/อุปสรรค เป็นอย่างไรบ้าง

3) การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน

- การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเป็นอย่างไร
- ปัญหา/อุปสรรค มีอะไรบ้าง

แบบสัมภาษณ์ 3

3. ปัญหา/ความต้องการในการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลิ่นควนไม้สมุนไพรมาน้ำส้มให้

1) องค์กรของชุมชน

- การจัดตั้งกลุ่ม
- การบริหารงาน
- การดำเนินงาน

2) การบริหารจัดการ

- การเรียนรู้/กระบวนการเรียนรู้
- เงินทุน
- การผลิต
- การตลาด

3) การมีส่วนร่วม

- การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข
การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
วันที่ 7 เมษายน 2551 เวลา 13.30 น.
ณ บ้านประธานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควนไม้สมุนไพรมะเขือ
ตำบลโพธิ์สังข์ อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง จังหวัดสิงห์บุรี

1. นายสมปอง	พิมพ์โต	ประธานกลุ่ม
2. นายสำรวม	พยัคฆหาญ	รองประธาน
3. นางเนตร	ม่วงงาม	เลขานุการ
4. นางสาวอาภรณ์	ม่วงเทศ	เหรัญญิก
5. นางสาวชูศรี	กียรติ์	ประชาสัมพันธ์
6. นายชาติรี	ทองแดง	กรรมการ
7. นายชาญ	สำราญสุข	กรรมการ
8. นายเลื่อน	กรผลึก	กรรมการ
9. นายพนมพร	หลิวทอง	กรรมการ
10.นางสาวศศิวรรณ	ขันทอง	กรรมการ
11.นายสมเกียรติ	สดใส	กรรมการ
12.นายอำนาจ	ปานบุญ	กรรมการ
13.นายไพบุลย์	บุญศรี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 12
14.นางสาวอัจฉรา	กลั่นรอด	ปลัด อบต.โพธิ์สังข์
15.นายสงค์	คงรอด	เกษตรตำบลโพธิ์สังข์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ค

การจัดประชุมกลุ่มย่อยและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การจัดประชุมกลุ่มย่อยและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
วันที่ 1 มิถุนายน 2551 เวลา 13.00 น.
ณ บ้านประธานกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรร
ตำบลโพสังโฆ อำเภอดำรงวิทยารจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1. นายสมปอง	พิมพ์โต	ประธานกลุ่ม
2. นายสำรวม	พยัคฆหาญ	รองประธาน
3. นางเนตร	ม่วงงาม	เลขานุการ
4. นางสาวอาภรณ์	ม่วงเทศ	เหรัญญิก
5. นางสาวชูศรี	กียรติ์น	ประชาสัมพันธ์
6. นายชาติรี	ทองแดง	กรรมการ
7. นายชาญ	สำราญสุข	กรรมการ
8. นายเลื่อน	กรผลึก	กรรมการ
9. นายพนมพร	หลิวทอง	กรรมการ
10.นางสาวศศิวรรณ	ขันทอง	กรรมการ
11.นายสมเกียรติ	สดใส	กรรมการ
12.นายอำนาจ	ปานบุญ	กรรมการ
14.นายไพฑูรย์	คุ้มกัน	กรรมการ
15.นายสุชาติ	มีทอง	กรรมการ
16.นางเฉลียว	พรหมศิริ	กรรมการ
17.นายไพบุลย์	บุญศรี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 12
18.นางสาวอัฉรวา	กลั่นรอด	ปลัด อบต.โพสังโฆ
19.นายสว่างค์	คงรอด	เกษตรตำบลโพสังโฆ
20.นายจรงค์	จิตรไพศาลศรี	เกษตรอำเภอดำรงวิทยารจัน
21.นายสมชาย	สวางค์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิต น้ำส้มกลั่นควันไม้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ง

การอบรมการจัดทำแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

การอบรมการจัดทำแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

วันที่ 7 มิถุนายน 2551 เวลา 13.00 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลโพสังโฆ

อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

1. นายสมปอง	พิมพ์โต	ประธานกลุ่ม
2. นายสำรวม	พยัคฆหาญ	รองประธาน
3. นางเนตร	ม่วงงาม	เลขานุการ
4. นางสาวอาภรณ์	ม่วงเทศ	เหรัญญิก
5. นางสาวชูศรี	กียรติ์	ประชาสัมพันธ์
6. นายชาติรี	ทองแดง	กรรมการ
7. นายชาญ	สำราญสุข	กรรมการ
8. นายเลื่อน	กรผลึก	กรรมการ
9. นายพนมพร	หลิวทอง	กรรมการ
10. นางสาวศศิวรรณ	ขันทอง	กรรมการ
11. นายสมเกียรติ	สดใส	กรรมการ
12. นายอำนาจ	ปานบุญ	กรรมการ
14. นายไพฑูรย์	คุ้มกัน	กรรมการ
15. นายสุชาติ	มีทอง	กรรมการ
16. นางเจสียา	พรหมศิริ	กรรมการ
17. นายไพบูลย์	บุญศรี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 12
18. นางสาวอัจฉรา	กลั่นรอด	ปลัด อบต.โพสังโฆ
19. นายสงวรงค์	คงรอด	เกษตรตำบลโพสังโฆ
20. นายจรงค์	จิตรไพศาลศรี	เกษตรอำเภอค่ายบางระจัน
21. นายสมชาย	สอางค์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิต น้ำส้มกลั่นควั่นไม้

หลักสูตรการอบรมการจัดทำแผนดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

วันที่ 7 มิถุนายน 2551 เวลา 9.00 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลโพสังโฆ

อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ภาคเช้า

09.00 -09.30 น.

ลงทะเบียน/รายงานตัว

09.35 -12.00 น.

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

- พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548
- หลักเกณฑ์การเป็นวิสาหกิจชุมชน
- การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์องค์กรโดยเทคนิควิธี SWOT analysis

- วิธีการทำแผนวิสาหกิจชุมชน

ภาคบ่าย

13.30 -16.30 น.

การจัดทำแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

- การวิเคราะห์องค์กรโดยเทคนิควิธี SWOT analysis
- การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และเป้าหมาย
- การกำหนดแผนงาน และกิจกรรม

สรุปผลการฝึกอบรมและสัมมนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก จ

เอกสารประกอบ

การจัดทำแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

1. ความหมาย

1. วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุน” ของชุมชน อย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองและความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน

2. ทุนของชุมชนไม่ได้หมายถึงทุนเงินตราเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึง คน ความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากรตามธรรมชาติ และผลผลิตของชุมชน

3. การประกอบการในรูปวิสาหกิจของชุมชน เป็นการประกอบกิจการที่เชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตร การแปรรูป และการตลาด ของชุมชน เข้าเป็นกระบวนการเดียวกัน ไม่แยกส่วน และแบ่งบทบาทให้กับกลุ่มคนที่มีทักษะหรืออาชีพเฉพาะที่แตกต่างกัน

4. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ การฟื้นฟูและพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่ถูกทำลายโดยการพัฒนาที่ผ่านมาโดยการพัฒนาคนให้เป็นผู้ประกอบการ วางแผนประกอบกิจการที่อยู่บนฐาน “ทุนชุมชน” และสร้างระบบเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายกิจกรรมให้อยู่ในกระบวนการเดียวกัน

5. กิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางวิสาหกิจชุมชนมี 3 ระดับ คือ สร้างผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เพื่อการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือน สร้างผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์เพื่อพอเพียงกับความต้องการระดับชุมชน และพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองสังคมภายนอกชุมชน เป็นระดับก้าวหน้าซึ่งตรงกับนโยบาย “หนึ่งตำบล-หนึ่งผลิตภัณฑ์”

2. ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
3. วิเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชนทำให้เกิดนวัตกรรม
4. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล
5. ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ
6. การเรียนรู้เป็นหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
7. การพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด

3. ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนมี 3 ประเภท คือ

1. วิสาหกิจชุมชนทดแทนการพึ่งพาท่างนอกชุมชน หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เน้นการลดรายจ่ายของเกษตรกรและชุมชน

2. วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลผลิตและทรัพยากร หมายถึง ชุมชนผลิตทางการเกษตรและมีการประกอบการเพื่อนำผลผลิตและทรัพยากรมาสร้างผลิตภัณฑ์

3. วิสาหกิจชุมชนบริการ หมายถึง การประกอบกิจการที่เกิดจากทักษะ ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้บริการกับเกษตรกรในครอบครัว ชุมชน และบุคคลทั่วไป

4. แนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชน มีฐานการเริ่มต้นและการดำเนินงานอยู่ที่ชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยผลิตที่สร้างผลผลิตจริงของระบบเศรษฐกิจ
2. วิสาหกิจชุมชน ต้องการการบริหารจัดการที่มีอิสระและสอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรชุมชน จึงต้องมีรูปแบบนิติบุคคลเฉพาะไว้รองรับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการที่มีอิสระเป็นหลักประกันที่สำคัญที่สุดของการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองที่เป็นจริง
3. วิสาหกิจชุมชนมีเจ้าของปัจจัยการผลิต และภูมิปัญญาเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชนเป็นผู้สร้างผลผลิตและสืบทอดภูมิปัญญา จึงควรได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม และเป็นการคืนสิทธิในการจัดการผลผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนพัฒนาระบบการพึ่งตนเองที่เป็นจริงขึ้น
4. วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนที่แท้จริง ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการพึ่งตนเอง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนคือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากการจัดการทรัพยากรและผลผลิต แสวงหาและพัฒนาความรู้บนฐานความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน
5. วิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชน พัฒนาระบบทุนและระบบสวัสดิการของชุมชน เป็นการสร้างผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม กำกับความสัมพันธ์กับทุกฝ่าย ไม่ใช่การฉวยโอกาส การผลิตในปริมาณมาก และการแสวงหากำไรสูงสุด
6. การพัฒนาวิสาหกิจของชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพราะองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนยังมีข้อจำกัดในความสามารถด้านบริหารจัดการ เป็นการสร้างความร่วมมือ โดยองค์กรชุมชนหรือเครือข่าย องค์กรชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้เลือกองค์กรภายนอกเข้ามาในกระบวนการความร่วมมือที่เกิดขึ้น ไม่ใช่การตัดสินใจโดยหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกที่ไม่ใช่องค์กรชุมชน
7. การพัฒนาวิสาหกิจของชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการร่วมทุนกับองค์กรภายนอก โดยมีทุนหลักในการดำเนินงานจากชุมชน ในกรณีที่องค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนยังมีข้อจำกัดในด้านทุน เป็นการสร้างความร่วมมือโดยองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นการร่วมทุนระหว่างองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กร ชุมชนกับองค์กรภายนอกโดยมีการกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสม

5. ประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชนต่อเกษตรกร

1. การรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมาย
2. การส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ตรงตามความต้องการที่แท้จริง
3. ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

6. วิสาหกิจชุมชนเน้นที่เรื่องใดมากที่สุด

เน้นที่วิธีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด เพราะปัญหาที่ผ่านมาไม่ใช่เรื่องการผลิต ซึ่งชุมชนผลิตอะไรได้มากมาย มากมายจนไม่รู้จะขายที่ไหน ประเด็นวันนี้จึงไม่ได้อยู่ที่ "วิธีทำ" แต่อยู่ที่ "วิธีคิด" ต้องปรับวิธีคิดใหม่ ถ้าทำแบบ "ปลูกพืชเดี่ยว" แต่ถ้าทำแบบเกษตรผสมผสานและวนเกษตรก็จะเน้นการทำวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้พอกินพอใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้ก็สามารถผลิตให้เหลือเมื่อตลาดได้ ถ้าเกิดขายไม่ได้ก็ไม่เสียหาย ถ้าขายได้ก็เป็นกำไร

วิสาหกิจชุมชนไม่ได้เอาตลาดมาเป็นตัวตั้ง แต่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ปฏิเสธตลาดแต่ไม่เอาตลาดเป็นเป้าหมาย อย่งไรก็ดี ถ้าหากคิดจะนำผลผลิตออกสู่ตลาดตั้งแต่ต้นก็อาจทำได้ แต่ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อาจเรียกได้เป็น "สูตรเด็ดเคล็ดลับ" มาจากการรู้จักใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทรัพยากรในท้องถิ่น บวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม

อย่างไรก็ดี ควรเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่ สร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งก่อน ทำกินทำใช้ก่อนทดแทนสิ่งที่ซื้อจากตลาดให้มากที่สุด และหากจะนำผลิตภัณฑ์ตัวเก่งออกสู่ตลาดก็ควรเรียนรู้จักการจัดการและกลไกของตลาดให้ดี และไม่หวังพึ่งพาตลาดเป็นหลักแต่พึ่งตนเองและพึ่งพากันเองมากกว่า

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เกิดจากการนำเสนอของตัวแทนเครือข่ายองค์กรชุมชนทั่วประเทศ ร่วมกับมูลนิธิหมู่บ้าน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อต้นปี 2544 เพื่อรองรับกระแสการเคลื่อนตัวของกระบวนการคิดในการประกอบวิสาหกิจเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ผ่านกระบวนการยกร่างโดยตัวแทนเครือข่ายองค์กรชุมชน ร่วมกับผู้แทนภาครัฐแล้วนำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศในราชกิจจานุเบกษามีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2548 เป็นต้นมา ทั้งนี้พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้แบ่งเป็น 4 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 วิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 2 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 3 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 4 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัย ในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้
2. ระดับสูงขึ้นไป ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคูณภาพ การศึกษาวิจัย เทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจและความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดย่อม และขนาดกลาง ต่อไป
3. การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

แนวปฏิบัติในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

เป็นการให้วิสาหกิจชุมชนค้นหาและเรียนรู้ศักยภาพของตนเองโดยการสำรวจตนเองให้เรียนรู้จุดแข็งที่ตนมีอยู่ เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของจุดแข็งที่มีอยู่ และพร้อมที่จะพัฒนาเพิ่มเติมจากพื้นฐาน รวมทั้งเรียนรู้จุดอ่อนของตนเอง เพื่อให้รู้ว่ามีความจุดใดบ้างที่จะต้องปรับปรุงพัฒนาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่จะทำให้การพัฒนาเกิดปัญหา

นอกจากนี้ การเรียนรู้ศักยภาพในเรื่องที่เกิดจากปัจจัยภายในของตนเองแล้ว วิสาหกิจชุมชนควรวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการของตนคือ โอกาสและอุปสรรคของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การประเมินศักยภาพนอกจากวิสาหกิจชุมชนได้ทราบศักยภาพของตนเพื่อให้สามารถกำหนดแผนพัฒนาได้อย่างเหมาะสมแล้ว หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องยังได้ทราบและสามารถกำหนดแผนส่งเสริมสนับสนุนได้ตามความต้องการและความพร้อมของแต่ละวิสาหกิจชุมชน

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

โดยมีประเด็นพิจารณาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมี 7 ประเด็น คือ

1. ทิศทางวิสาหกิจชุมชน
2. การวางแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน
3. การบริหารตลาด
4. การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร
5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
6. กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ
7. ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้วิสาหกิจชุมชนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้ประโยชน์จากการประเมินโดยการนำข้อเสนอแนะของคณะประเมินไปปรับปรุงให้ดีขึ้น

การจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชน

แผนวิสาหกิจชุมชน คือแผนที่เกิดจากความคิดของผู้นำ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร่วมกันคิดและจัดทำเพื่อบอกทิศทางพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนที่ผู้นำและสมาชิกต้องการ โดยแผนดังกล่าวต้องกำหนดขึ้นภายใต้ข้อมูลที่ได้มาจากระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้แผนวิสาหกิจชุมชนจะมีประสิทธิภาพและมีโอกาสที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้ ต้องอยู่บนพื้นฐานวิธีคิด ดังนี้

1. กำหนดภายใต้แนวคิดการพึ่งตนเอง
2. เป็นการพัฒนาที่เริ่มต้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น
3. เน้นการดำเนินงานแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ให้เหมาะสมกับตลาดในชุมชน
4. แผนวิสาหกิจชุมชนต้องเป็นแผนของกลุ่ม
5. ดำเนินการเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างมูลค่าเพิ่ม
6. ใช้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันประกอบการตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้
7. แผนมีลักษณะเป็นองค์รวม กิจกรรมมีความสอดคล้องกัน

วิธีการจัดทำแผน

ขั้นตอนในการจัดทำแผนการดำเนินงาน มีดังนี้

1. การวิเคราะห์และประเมินองค์การตนเองโดยวิธี SWOT Analysis โดยการสำรวจสภาพแวดล้อมใน 2 ด้านคือ

1.1 สภาพแวดล้อมภายใน จะพิจารณาถึง

- 1) จุดแข็ง (strengths)
- 2) จุดอ่อน (weakness)

1.2 สภาพแวดล้อมภายนอก จะพิจารณาถึง

- 1) โอกาส (opportunity)
- 2) อุปสรรค (threat)

2. วิสัยทัศน์ (vision) คือสิ่งที่องค์กรอยากให้เป็น อยากจะไปให้ถึงในระยะยาว หรืออาจเรียกว่าภาพอนาคต (scenario) ขององค์กร

3. พันธกิจ (mission) คือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงทิศทางและความเชื่อที่ระบุวิสัยทัศน์จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย พันธกิจค่อนข้างจะเป็นปัจจุบันและแสดงให้เห็นถึงระยะยาว เช่น องค์กรเราจะทำอะไรในอีก 5 ปีข้างหน้า องค์กรจะไปที่ไหนหรือตลาดของเราจะเป็นอะไร เป็นต้น

4. เป้าประสงค์ (goal) เป็นการระบุหรือบอกให้ทราบเกี่ยวกับสิ่งที่องค์กรจะทำให้ได้ หรือสิ่งที่องค์กรต้องการจะเป็นสำหรับระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่อยู่ไกลออกไป เช่น อาจจะเป็น 3 ปีถึง 5 ปีก็ได้ เป้าประสงค์ที่กำหนดขึ้นมาในทางปฏิบัติควรจะต้องสามารถวัดผลได้ตามสมควรซึ่งจะช่วยให้การวางแผนมีคุณภาพมากขึ้น

5. เป้าหมาย (target) หรือวัตถุประสงค์ ควรมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งในการตั้งเป้าหมายในระยะสั้นต้องสามารถวัดผลได้ชัดเจน มีกรอบเวลาแห่งความสำเร็จ ประเมินผลได้ แต่สำหรับเป้าหมายในระยะปานกลางหรือยาวนั้นอาจจะกำหนดเป็นเป้าหมายเชิงกว้างได้

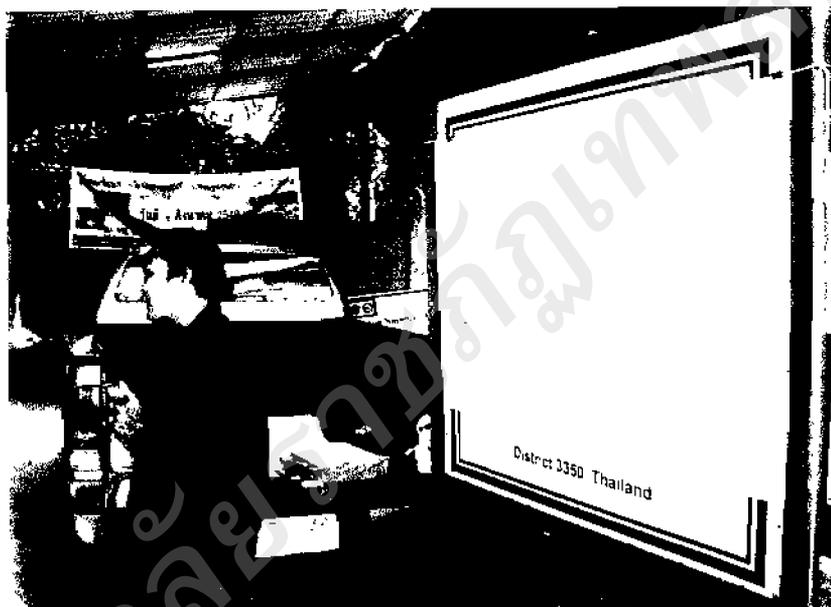
6. กลยุทธ์ (strategy) เป็นแนวทางปฏิบัติย่อยที่องค์กรยึดเป็นกรอบสำหรับคัดเลือก แผนงาน โครงการต่างๆที่จะต้องดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์

7. แผนงาน (program) เป็นการจัดรวมกลุ่มของงาน โครงการย่อยๆหลายโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกันซึ่งงานหรือโครงการจะประกอบด้วยกิจกรรม (activities) ต่างๆ ที่ดำเนินการภายใต้กรอบของงานหรือโครงการหนึ่งๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ฉ

ภาพถ่ายแสดงผลการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ภาพ 2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาแนวทางวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ภาพ 3 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนการดำเนินงาน

ภาพ 4 การจัดทำแผนการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ภาพ 5 แผนการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ภาพ 6 เตาเผาถ่านพร้อมปล่องดักเก็บน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรมะขาม

ภาพ 7 ถังเก็บน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรมะขามที่ได้หลังการกลั่นจากเตาเผาถ่าน